

Святослав Олегович ЄЖОВ,
старший викладач

334.012.32 (477.75)

ДИНАМІКА РОЗВИТКУ МАЛОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА В АР КРИМ

Підтримка малого підприємництва в регіонах є одним з пріоритетних напрямків розвитку національної економіки в умовах сучасного ринку. Цей сектор економіки в Україні поки не впливає істотно на соціальний та економічний розвиток суспільства. Як свідчить приклад Західної Європи, США і Східної Азії, на долю малого підприємництва у розвинутих країнах припадає до 80% ВВП. Особливо важливою є роль підприємництва у соціально-економічному розвитку регіонів. У Концепції державної регіональної політики забезпечення широкого розвитку підприємництва віднесено до пріоритетних завдань.

Динаміка економічного розвитку регіонів протягом останніх 13 років визначалася станом та тенденціями макроекономічних процесів в країні, зокрема, тривалим періодом економічного спаду, труднощами ринкових трансформаційних процесів, кардинальною зміною відносин власності, трансформаціями системи державного управління тощо [1, с. 50]. Тому підприємництво є одним із найважливіших чинників соціально-економічного зростання в регіонах, підвищення зайнятості та рівня життя населення, формування середнього класу.

У Посланні до Верховної Ради України "Європейський вибір. Концептуальні засади стратегії економічного та соціального розвитку України на 2002-2011 роки" Президент України зазначив, що "наступне десятиріччя має стати періодом відчутного зміцнення позицій малого підприємництва, якому відводиться особливе місце в економічній системі, важлива роль у підвищенні продуктивної зайнятості населення і послабленні соціальної напруги, забезпеченні економічної стабільності та інноваційного зростання, створенні передумов для становлення середнього класу" [2, с. 47-48].

Характерною тенденцією економічного розвитку України є підвищення самостійності окремих регіонів у формуванні економічного і соціального життя. Основною вимогою ринкової економіки є створення сприятливого середовища для підприємництва, однак, з огляду на масштабність даної проблематики, необхідно розглядати не сукупність регіонів, а окремо узятий регіон, як невід'ємний елемент національної економіки.

За підсумками 2007 р., в Автономній Республіці Крим функціонувало 16071 мале підприємство, що на 2,9% більше, ніж у попередньому році, і в 1,5 рази більше кількості підприємств, що діяли у 2001 рі. Частка малих підприємств республіки в загальній їх кількості в Україні становить 5% (у 2002 р. – 4,9%, 2003 р. – 5,1%, 2004 р. – 5,0%, 2005 р. – 4,9%, 2006 р.-5,1%). Цей показник перевищує аналогічний по Миколаївській області на 2,3 в.п., Херсонській - на 3,2 в.п., але поступається показнику Одеської області на 0,3 в.п.

У 2007 р. приріст кількості малих підприємств мав місце в 17 регіонах республіки, причому вищий за середній по АРК – у Красноперекопському районі (34,3%), м. Євпаторія (14,1%, у 2006р.-8,8%), м. Алушта (13,9%), м. Армянськ (12,9%), Ленінському районі (7,4%), м. Сімферополь (6,1%), Роздольненському та Советському (5,9%) районах (табл.1.).

Слід зазначити, що в 2007 р. кількість малих підприємств збільшилась у містах (на 1,1%), при цьому в сільській зоні спостерігалось зменшення (на 1,1%). В цілому по республіці частка малих підприємств у міських поселеннях збільшилась на 4,4 в.п. і склала 81,5%.

Таблиця 1

Кількість малих підприємств за регіонами в 2002-2007 рр.

	2002р.	2003р.	2004р.	2005р.	2006р.	2007р.
АР Крим	12437	13909	14197	14566	15612	16071
м. Сімферополь	421	600	484	5809	6328	6713
м. Алушта	93	117	105	531	567	646
м. Армянськ	228	231	235	111	70	79
м. Джанкой	569	751	679	237	231	219
м. Євпаторія	809	904	855	760	827	944
м. Керч	214	241	231	795	924	837
м. Красноперекіпськ	203	242	216	168	142	155
м. Саки	4383	4682	5401	237	220	222
м. Судак	257	339	303	300	373	330
м. Феодосія	967	1094	1073	926	918	925
м. Ялта	1946	2055	1966	1966	2121	2208
Бахчисарайський	283	363	373	407	446	452
Білогірський	150	185	201	218	223	168
Джанкойський	79	86	97	109	117	118
Кіровський	100	100	111	112	106	111
Красногвардійський	257	275	268	279	292	238
Красноперекіпський	41	62	66	46	35	47
Ленінський	305	308	236	230	282	303
Нижньогірський	102	111	112	116	98	67
Первомайський	113	112	118	114	118	121
Роздольненський	77	88	86	91	85	90
Сакський	192	246	267	277	289	291
Сімферопольський	412	461	450	465	521	515
Советський	71	84	93	96	85	90
Чорноморський	165	172	171	166	194	182

Як і в минулі роки, найбільша кількість малих підприємств розташована в містах Сімферополі (41,8% загальної кількості малих підприємств республіки), Ялті (13,7%), Євпаторії (5,9%), Феодосії (5,8%), Керчі (5,2%), та Алушті (4,0%) [3, с. 309; 4, с.307-308; 5, с. 18-19].

В розрахунку на 10 тис. осіб наявного населення республіки кількість малих підприємств збільшилась на 2 одиниці і склала 81 підприємство, причому це на 11 підприємств перевищує середній показник по Україні (рис.1).

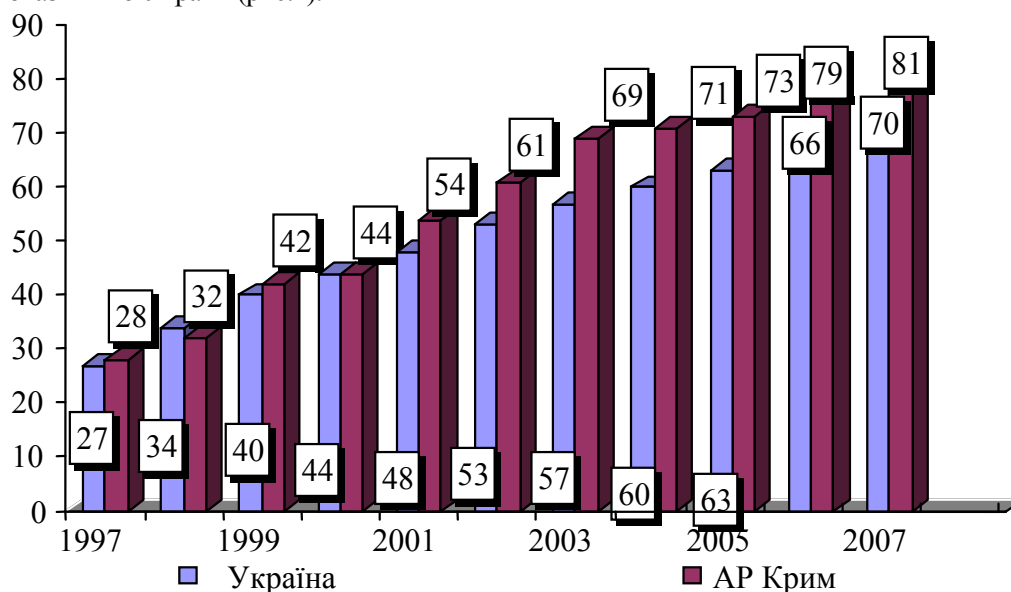

Рис. 1. Кількість підприємств малого бізнесу (у розрахунку на 10 тис. наявного населення)

Значно вище концентрація малих підприємств у містах: Сімферополі (186 підприємств, у 2006 р.-175), Ялті (156, у 2006 р.-149), Судаку (113, у 2006 р.-129), Алушті (123, у 2006 р.-108), Феодосії та Саки (87 підприємств, у 2006 р.-84) [3, с.3-5].

Структурне співвідношення малих підприємств за економічними видами діяльності характеризується поступовим зменшенням питомої ваги торговельних підприємств. Так, у 2007 р. частка малих підприємств торгівлі зменшилась на 0,9 в.п. проти 2006 р., за останні два роки - на 2,3 в.п. При цьому спостерігається зростання питомої ваги малих будівельних підприємств – на 1,5 в.п., сфери діяльності готелів та ресторанів - на 0,5 в.п. проти 2006 р.

Якщо узяти демографічний аспект динаміки розвитку малого підприємництва, то видно, що відбувається збільшення нових підприємств у деяких сферах економічної діяльності. Так у 2007 р. було створено 1604 підприємства, що на 13,9% більше, ніж у попередньому році, з них у 1591 випадках, або 99,2% - відбулося утворення нового підприємства (у 2006 р. – 99,6%, 2005 р. – 99,4%, 2004 р. – 89,8%, 2003 р.-82,7%).

Аналізуючи зміни кількості малих підприємств за видами економічної діяльності, слід зазначити, що у 2007 р. процес утворення нових підприємств охоплював головним чином сфери: операцій з нерухомим майном, оренди, інжиніринга та надання послуг підприємцям – 22,3% від загальної кількості новоутворених (у 2006 р.- 24,9%, 2005 р.-20,6%), будівництва – 21,7% (у 2006 р.- 18,0%, 2005 р.- 18,5%), торгівлі, ремонту автомобілів, побутових виробів та предметів особистого вжитку – 21,4% (у 2006 р. – 22,7%, 2005 р.- 27,0%). Так само слід зазначити, що кількість підприємств, що зупинили свою діяльність, зменшилась на 64 одиниці в порівнянні з 2006 р. і склало 5983 підприємства (2005 р.-5415 підприємства, 2004 р.-5549, 2003 р.-5421, 2002 р.-4148, 2001 р.-3035), з них цілком ліквідовано 219 підприємств (2006 р.-196 підприємств, 2005 р.-192, 2004 р.- 392, 2003 р.-385, 2002 р.-106, 2001 р.- 46) [3, с.5-7; 4, с.5; 5, с. 20-22; 6, с. 10-15].

Обсяг реалізованої продукції (робіт, послуг) малих підприємств склав 3611,1 млн.грн., або 9,6% загального обсягу реалізації по економіці республіки.

Слід відмітити, що за останні роки внесок малих підприємств в економіку Автономної Республіки Крим перевищує аналогічні показники по Україні. Так само спостерігаються деякі тенденції основних показників розвитку малих підприємств (табл. 2.).

Таблиця 2

Основні показники розвитку малих підприємств у 2002-2007рр.

	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Кількість малих підприємств	12437	13909	14197	14566	15612	16071
відсотків до попереднього року	135,4	111,8	102,1	102,6	107,2	102,9
Кількість малих підприємств, що мали обсяги реалізації	...	8788	8906	8835	8874	8806
відсотків до попереднього року	101,3	99,2	100,4	99,2
Середньорічна кількість найманих працівників, осіб	81018	85107	82289	79191	76491	72850
відсотків до попереднього року	107,1	105,0	96,7	96,2	96,6	95,2
у розрахунку на одне підприємство, осіб	7	6	6	5	5	5
відсотків до кількості найманих працівників підприємств-суб'єктів підприємницької діяльності	23,5	26,3	25,8	25,8	25,3	24,4
Обсяг реалізованої продукції (робіт, послуг), млн. грн.	1850,5	2167,1	2566,6	2788,9	3105,9	3611,1
Операційні витрати з реалізованої продукції (робіт, послуг), млн. грн.	...	2187,1	2689,2	2945,6	3324,8	3818,9

Аналіз діяльності і стану малих підприємств республіки свідчить про те, що протягом 2002-2007 рр. відбулось значне зрушення у розвитку малого підприємництва. Поряд з цим спостерігаються й негативні явища, такі як:

- кількість збиткових підприємств зменшилась, але сума їх збитків зростає;
- головною сферою діяльності малого бізнесу залишаються невиробничі галузі, де, як і в попередні роки, зосереджено більше двох третин малих підприємств;

- загальна кількість функціонуючих малих підприємств у порівнянні з 2006 роком зросла на 2,9%, тоді як частка тих, що мали обсяги реалізації, зменшилась на 2,0 в.п., до 54,8%;
- на протязі тривалого часу (з 2002 р.) фінансовим результатом діяльності малих підприємств є збиток, сума якого становила у 2007 р. майже 232 млн.грн.;
- залишається проблема кредитування малих підприємств, їх доступу до фінансових ресурсів.

Характерною тенденцією сучасного етапу розвитку малого підприємництва в нашій країні є його регіональна орієнтація, що обумовлена наступними обставинами:

- мале підприємництво зазвичай має локальний характер, тобто орієнтується на невеликі ринки ресурсів і збуту;
- специфіка місцевих потреб у товарах і послугах, а так само вибір напрямків і видів діяльності значною мірою визначається економічними, географічними і соціальними умовами подальшого функціонування;
- міжрегіональні розходження в доходах населення і т.д.

Економічне становище України вимагає створення єдиного господарського комплексу з ефективним використанням місцевих можливостей та ресурсної бази кожного регіона.

Література

1. Регіони України: проблеми та пріоритети соціально-економічного розвитку: Монографія / За ред. З.С. Варналія.- К.: Знання України, 2005.-498с.
2. Європейський вибір: Виступ Президента України Л.Д.Кучми у Верховній Раді України 18 червня 2002 року. Послання Президента України до Верховної Ради України, 2002 рік. - К.: Преса України, 2002. - С.47-48.
3. Статистичний щорічник АРК за 2007рік.- Сімферополь, Головне управління статистики в Автономній Республіці Крим, 2008.- 619 с.
4. Статистичний щорічник АРК за 2005рік.- Сімферополь, Головне управління статистики в Автономній Республіці Крим, 2006.- 574 с.
5. Діяльність малих підприємств Автономної Республіки Крим у 2003 році/ Статистичний збірник. - Сімферополь, Головне управління статистики в Автономній Республіці Крим, 2004.- 150 с.
6. Діяльність малих підприємств Автономної Республіки Крим у 2007 році/ Економічна доповідь. - Сімферополь, Головне управління статистики в Автономній Республіці Крим, 2008.- 29 с.